

Janne Teller'dan "Ağaçtaki"

Anlam şakaya gelmez

Danimarkalı yazar Janne Teller'in yayımlandığı günden bu yana, birçok dile çevrilen ve ödüller kazanan romanı "Ağaçtaki", her yaş döneminde okunabilecek ve hayata dair cevaplanmamış birçok soruya tanıklık edebilecek, cevap aramaktan öte yeni sorular sordurtan bir kitap.

□ Halil TÜRKDEN

Üzerinde fazla düşünmeden ve sorgulamadan sürdürdüğümüz rutinlerimiz, planlarımız ve hedeflerimiz... Anlam uğruna yaşadığımız bu dünyada, "Hiçbir şeyin anlamı yok, bir şey yapmanın da bir anlamı yok" diyen biri çıktığında, ne derece direnebiliriz anlamsızlığa?

Danimarkalı yazar Janne Teller'in romanı Ağaçtaki'nde, karakterlerin naif bir kimliğe sahip olduğu gözlemlense de yazarın nihilist bağlamda oldukça cesur ve çarpıcı örneklerle okuyucuyu her hamlesinde uyaran karakterler çizdiği görülüyor. Bu çarpıcı karakterlerden en önemlisi, yedinci sınıf öğrencisi Pierre Anthon, yaz tatilinden dönüşte, müdürün ılık esprilerinin ortasında ayağa kalkar ve "Hiçbir şeyin anlamı yok" diyerek arkasında açık ve gülümseyen bir sınıf kapısı bırakır. Arkasında bıraktığı, sadece açık ve gülümseyen bir kapı değildir. O andan itibaren biri veya bir şeyler olmak, anlam ve anlamsızlık arasında seçim yapmak durumunda olan bir grup çocuk bırakır. Aslında, ilk anda, kitap boyunca anlatıcı konumunda olan Agnes'in de ifade ettiği gibi tüm sınıf korkmuştu Anthon'dan.

Sınıfı terk eden Anthon, okula giden yolun üzerindeki bir erik ağacına tırmanır ve oturduğu daldan herkese hayatta yaptıklarının ne kadar anlamsız ve boş olduğunu anlatmaya başlar. İlk zamanlar, herkesin korktuğu ve şaşkınlıkla dinlediği Anthon'a karşı, zamanla itirazlar yükselmektedir. Agnes'in de anlatıcı konumunda birçok defa itiraf ettiği üzere, çocukların Anthon'a karşı itirazları yükselse de zaman zaman ikna oldukları ve Anthon'un öne sürdüğü anlamsızlığa yakınlaştıkları görülüyor. Çocuklar, Anthon'u ağaçtan indirmek ve hayatta anlamlı şeyler olduğunu ispat edebilmek için bir anlam yığını oluşturmaya başlar. Başlangıçta küçük nesnelere başlayan bu yığın, zamanla, ölümler, yaralanmalar, dinsel ve cinsel anlamdaki kutsallıkların yıkımı gibi taleplerle çocukları birbirinden koparabileceğini ama anlamlılığın ispat edilmesi adına birleştirdiğini görebiliriz. Ağaçtaki, Anthon'un hiçliğe olan bağlılığını yer yer yücelten bir roman gibi görünebilir, ama her yönüyle anlamın arkasında olan bir kitap. Ağaçta oturan ve

her şeyin yapıldığını, artık yapılacak bir şey kalmadığını söyleyen Anthon'a karşı en sert ve kararlı tepkiyi veren Sofie'nin ardından yürüyen çocuklar, öncelikle birbirleri için anlam ifade eden şeylere saygı duyarlar. Öte yandan, bu sadece bir yığın oluşturma süreci değildir, aynı zamanda bir anlam savaşıdır. Bu anlamda, saygı ve bağlılık gibi kavramların kaos ortamında nasıl yok olduğunu da görmemiz mümkün.

Yazarın karakter yaratımında, yedinci sınıf öğrencisi Pierre Anthon'un karşısına yerleştirdiği sınıf arkadaşları ve elbette bu sınıf arkadaşlarının sahip olduğu değerler bağlamındaki çeşitlilik, anlam-anlamsızlık tartışmalarında değerli bir unsur. Bunun yanı sıra, anlatıcı Agnes'in Anthon ve arkadaşları arasında gidip gelmesi ve bu gelgit yaşanan satırlardaki çıkarımları, yazarın okuyucuya düşünsel anlamda dokunmasını kolaylaştırıyor. Nihayetinde, edebi bir metinde nihilist bir bakış açısını bu kadar yalın ve anlaşılır anlatabilmek, okuyucuyla yazar arasındaki "anlatıcı" gibi bir aracıyla mümkündür.

Janne Teller'in Ağaçta'sı toplumsal ve bireysel değerler üzerine bu kadar anlam tartışmasına tanıklık edilen bir zamanda, her yaşta okurun, kafasında oluşacak yeni sorularla bitireceği bir kitap. Kitap bir yetişkin kitabı ama bir yetişkinin anlam dünyasının sorgulanması için yedinci sınıf öğrencilerinden daha iyisi bulunamazdı. En yırtıcı soruların sorulduğu, çocuk gerçekliğinin en naif haliyle sergilendiği, bu gerçekliğin nasıl bir bilişsel süreci filizlendirdiğini görebildiğimiz ve en önemlisi, doğru cevapların olmadığı bir dönem... Ağaçta, hayata dair bir cevap anahtarı değil; bu kitap, değer verdiğimiz ve uğruna çok şeyi geride bırakabileceğimiz aidiyetlerimiz, anlam dünyamız ve inançlarımız üzerine önemli sorular gündeme getiriyor. Anlatıcımız Agnes'in hatırlattığı gibi "Anlam öyle şakaya gelebilecek bir şey değil" bazen ateşe atılanların ve atılanların hiç unutulmaması gereken nedenleri vardır. Kitap boyunca, bir örneğini ağaçta gördüğümüz Nietzsche, tam da burada fısıldar: "Kendi alevinle yakmaya hazır olmalısın kendini: Kül olmadan nasıl yeni olabilirsin ki?" ■

Ağaçtaki/ Janne Teller/ Çeviren: Abdulgani Çıtırıkaya/ ON8 Kitap/ 182 s.